

М.В. Бондар, канд. філол. наук

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ ЗАПОЗИЧЕНИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У СУЧАСНИХ ПРОЗОВИХ ТЕКСТАХ

*У статті аналізуються особливості функціонування
запозичених лексичних одиниць у сучасних прозових текстах*

*The article is devoted to the analysis of the functional stylistic
peculiarities of the borrowings in the modern prosaic text.*

Наприкінці 90-х років ХХ століття – на початку ХХІ століття посилилась тенденція до глобалізації (“глобалізація – це насамперед інформаційна відкритість, а отже, й інформаційна присутність чужоземних учасників комунікативного процесу”¹), що виявляється в активному вживанні запозиченої лексики в різних сферах функціонування української мови.

Дослідженню нового лінгвістичного матеріалу присвячені роботи В.П. Сімонок, О.А. Стишова, Л.П. Кислюк, Н.О. Попової, Д.В. Мазурик² та інших. Головним чином аналіз запозичених лексичних одиниць здійснюється на матеріалі даних лексикографічної практики та текстів засобів масової інформації. Поза увагою дослідників залишається сучасна проза.

Мета нашої розвідки – дослідити особливості функціонування запозичень у сучасних українських прозових текстах. Досягнення поставленої мети стає можливим за умови виконання наступних завдань: визначити тематичну приналежність та статус досліджуваних одиниць, проаналізувати типові контексти вживання.

У роботі оперуватимемо терміном “запозичення” у значенні: “звук, морфема, слово або окреме значення, фразеологізм, синтаксична конструкція, перенесені з однієї мови в іншу, а також сам процес перенесення”, поданому в енциклопедії “Українська мова”³. Отже, термін “запозичення” вживатиметься нами як родове поняття стосовно таких, як “варваризм”, “вкраплення”, “екзотизм”, “запозичені слова”, “інтернаціоналізм”, “іншомовні слова”, “калька”.

Науковці послуговуються також термінами “зовнішні входження”, “етранжизми”, що не вважаємо вдалими нововведеннями. На нашу думку, вживання терміна “зовнішні входження” є доцільним лише у корелятивній парі з “внутрішніми входженнями”, як це послідовно дотримано у роботі Д.В. Мазурик⁴.

Термін “етранжизми” рідко використовується в українській лінгвістиці, здебільшого у студіях мовознавців з діаспори⁵, де автори мають на увазі “в широкому розумінні лексично-фразеологічні, словотвірні, синтаксичні й семантичні позичення з чужих мов, у вузькому розумінні – лексично-фразеологічні позичення, не цілком ще засвоєні з фонетично-словотвірного погляду”⁶. Хоча останнім часом спостерігається повернення цього терміна в активний лексикон материкової лінгвістики, зокрема О.А. Стишов на позначення слів, які зайшли з інших мов в актуалізований період, використовує паралельно як терміни-синоніми лексеми “етранжизми”, “запозичення”, “іншомовні слова”⁷.

У сучасних прозових текстах функціонують запозичення (за частиномовною приналежністю це, головним чином, іменники), що репрезентують різні сфери людської діяльності: 1) суспільно-політична сфера: “*І ще... Кажеш, ти знайомий з роботою іміджмейкера*” (Бортніков, Чистильник – 2, 81); “*Сібїлла виявилася блискучим інтерв’юером, і жодне слово з його мемуарів не пропало задарма*” (Роздобудько, Ранковий – 2, 14); 2) економічна сфера: “*Купила в DUTY FREE у Франкфурті, де робила пересадку з Канади*” (Кононенко, Імітація – 2, 14); “*Ать-два... Офіційні дистриб’ютори, брокери, дилери, стайери, мікропроцесори, комп’ютери та оргтехніка*” (Мухарський, Доба, 75); “*Дівчина підробляє у фаст-фуді, тому свіжа копійка водиться*” (Кокотюха, Мама..., 144); 3) засоби зв’язку, ЕОМ: “*Рудий меломан з сі-ді плесром у руці і довгим чубчиком на поголеній голові*” (Хома, 137); “*Я бачив у тебе веб-камеру, Остапе*” (Хома, 157); “*Зараз розпал робочого дня, і в онлайні лише нероби*” (Пиркало, 23); “*Так і наговорено: люба, чому ти не приїхала? І в електронній скриньці приблизно те саме*” (Кононенко, Імітація, 34); 4) культура: “*А Адріян – їй-богу, не знаю, чим він займається, здається, якимось арт-бізнесом, але я б не хотіла з ним мати справу*” (Кононенко, Зрада, 135); “*Він приїхав сюди з Лос-Анджелеса зі своїми лабухами. Щоби дати кілька закатрупних концертів у нічних клубах, щоби відтягнутися в чілаут-рум...*” (Роздобудько, Ранковий..., 16); “*Молодий ді-джей сидів у кутку, замурувавшись серед техніки і видавав в ефір модні семпли, міксовані з “Ірапином”*” (Мухарський, Попса..., 248); 5) побут: “*І чи потрапить він до апартаменції Мар’яни – у нього нема ключа*” (Кононенко, Імітація, 15); “*Тепер у неї не буде справжнього єврофенстера, який з’явився у вітальні, кухні та спальнях Лариси і*

Ярослава” (Кононенко, Ностальгія – 2, 80); “Парадокси нашого життя включають і такий: два одинарні **чізбургери** – принаймні зараз це так – коштують куди менше, ніж один подвійний” (Пиркало, 15); 6) реклама та засоби масової інформації: “Тоді я запитую, чи не їхня реклама висить на **більбордах** нового оператора стільникового зв’язку” (Пиркало, 68); “Дали п’ятдесятку з “Нового вітру”, бо п’яним зморозив їм декілька **слоганів**” (Процюк, Жертвопринесення, 6); “Появляться – добре, не появляться – теж чудненько, ти ж бо не хитрий галичанин, котрий завжди дбає про організацію **промоушену**, нехай і паршивенького, навколо свого літературного імені...” (Процюк, Жертвопринесення, 21); 7) спорт: “Чому не зайнявся плаванням, **кікбоксингом**, **сноубордингом**” (Хома, 122); “Вони й не здогадувалися, що десь на теплому березі, повз який вони курсують, як покинуті командою човни, є казино, **боулінг**, сауни, тренажерні зали, косметичні салони, **шейпінг...**” (Роздобудько, Ескорт..., 26-27); “ – Він займається **дайвінгом**? – не зрозумів я” (Роздобудько, Ранковий..., 27); “Вона радіє успіхам свого мінусового **бодібілдинга...**” (Меднікова, Тю, 144); 8) мода: “Певно усі сезони мод і покази **прет-а-порте** поблідли би на тлі твого сходження до сьогоднішнього безслав’я” (Матіос, 39); “Ведмедик пішов за “курткою”, розмірковуючи, скільки вона може коштувати, роздивляючися колір та фасон, прикидаючи, де такі продаються – на ринку чи у престижному **бутику** – і яка різниця між якістю тих та тих” (Роздобудько, Мерці, 153); “Ніна, виклично похитуючись на високих каблуках, йшла, замітаючи полами червоного пальта від **кутюр** забр’юхані кахлі” (Ульяненко, Хрест..., 10).

Аналіз відповідних контекстів свідчить про вживання запозичень у номінативній функції. Активізація цього класу слів зумовлена дією екстралінгвістичних факторів: Америка та країни Західної Європи асоціюються з технологічним новаторством (залежність кількісних показників запозичення лексичних одиниць з іноземної мови від новаторства нації в певній сфері діяльності), є зразком суспільного порядку, економічного процвітання, стандартів життєвого рівня, спілкування і поведінки.

На окрему увагу заслуговує роль латиниці у сучасних прозових текстах. Автори послуговуються нею не лише при вживанні варваризмів (напр.: “Звичайно, поете, що ти не озвучуєш Марії ці свої звичні рефлексії, що сьгодні можуть бути такими, **tomorrow** – іншими, післязавтра – двадцять п’ятими” (Процюк,

Жертвопринесення – 2, 37); “Чеканчук миттю підбіг до апарату, де миготів возник **message**, прослухав повідомлення” (Кононенко, Імітація, 12); “Тепер залишалося чекати звільнення, якщо вона поскаржиться на **“reception”**, що в її номері занадто дбайливо погосподарювали” (Роздобудько, Ранковий ... – 2, 13)), але й для відтворення специфіки функціонування української мови у сфері електронної комунікації (напр.: “О Господи, ще один E-mail: **DE TY, MAR’JANA?.. MAR’JANA ZAHYNULA. DODZVONITSA MENI DODOMU**” (Кононенко, Імітація, 47)), уніфікації написання топонімів (напр.: “Тепер до **Moscau** вела широка дорога” (Шкляр, Елементал, 107)).

Слід зауважити, що мова сучасного прозового тексту відтворює тенденції, притаманні розмовно-побутовому мовленню, зокрема тенденцію до економії мовних зусиль: “Пам’ятаєш її дискусії в усіх **media**, коли на неї налітали ті жіночки: як ви можете говорити, що кохання нема, коли ми з чоловіком прожили сорок років” (Кононенко, Імітація – 2, 9) – мас-медіа → медіа; “До дружка туди їздила, ось він і дзвонить, і шле **мейли**, чому вона не приїхала” (Кононенко, Імітація, 46) – і-мейли → мейли; “ – Чуєш, старий, розкажи мені про свою **гьорл-френд**, – обернувся до космонавта. – А вона мені не **гьорл**. Це дочка моєї хрещеної, баби Федоськи” (Меднікова, Тю, 85) – гьорл-френд → гьорл; “ – Льончик – Лінин **френд**, – запально вигукує з кімнати. – І я до нього зверталася не інакше, як на ім’я та по батькові” (Слапчук, Крихти..., 38) – бой-френд → френд; “Не вилазячи з **Нету**, мигтячі сторінки якого відбивалися у його вузьких трапецевидних окулярах, він сипав анекдотами, здебільшого сороміцькими” (Криштопа, Жах..., 72) – Інтернет → Нет; “Її план дійшов до Антона, і він мав надію, що інтенсивний рух тільки допоможе, адже джип більш громіздка машина, і його маневрові здібності під час сильної **трафіки** справді не поступляться танкові” (Кокотюха, Останній..., 125) – трафік-джами (“Кожному все персонально пояснили: магнітні бурі. Уникайте укладання угод, вирішування бізнесових справ, **трафік-джами**, пиятик, флірту, закордонних подорожей” (Поваляєва, 70) – traffic jam – “скупчення транспорту, затор, пробка” (АУС – Т. 2. – С. 545)) → трафік; тенденцію до вживання слів на позначення назв осіб з компонентом “френд”: “І шкода трохи Максима, бо він красивіший і талановитіший за мого **френд-боя**, але c’est la vie...” (Процюк, Жертвопринесення, 59); “ – Нема проблем! Його господарка – моя

колишня **герл-френд**” (Роздобудько, Ранковий..., 17); “Адже вона була не тільки твоя співробітниця, а й твоя **леді-френд**” (Кононенко, Імітація, 13) – за аналогією: бой-френд → леді-френд; “Також Мар’яна розповідала, що вони з її шефом і **бой-френдом** Джері Бістом ніяк не можуть виробити оптимальної стратегії роботи фундації” (Кононенко, Імітація, 10); “ – Ти вийшла заміж? – спитав я, коли вона сховала мобільник. – Ні, це мій **бой-френд**” (Шкляр, Елементал, 30); “Помившись, Христя красномовно коситься вбік свого **бой-френда**” (Бортніков, 105);

Вживання запозичень зумовлюється також тематичними особливостями творів (змалювання життя діаспори), необхідністю мовної характеристики персонажів (відтворення специфіки мови білінгвів, представників діаспори, особливостей мовлення різних вікових, соціальних та професійних груп): “ – О, **ісс, ісс, ано, уї, сі, фізкультура це о’кей**. Мадам Федоська займається **бодіблдингом** чи **шейпінгом**? А навіщо комусь з вас бігти по лікарю? Скористайтеся телефоном. Або **електронною поштою**. У сеньйори Федоськи погано поставлено інформацію. Зараз зручніше на таких віддалених **ранчо** мати **гелікоптер** для подібних випадків” (Меднікова, Тю, 46-47); “Зіпсуйся враз усе, й ми безпорадні і безпомічні, як **кідс**, себто діти, на безлюдному острові” (Меднікова, Тю, 124); “Але сьогодні є “**спешил**” день, мене взяли працювати на якесь ексклюзивне **парті**, я була здивована, бо ані мови добре не знаю, ані обслуговувати, зате гарно посміхаюсь і тому працюю в гардеробі. Ти знаєш, це є насправду **good job**...” (Москалець, Вечірній..., 12); “ – **Офкоз!** Хто **інгліш** знає? – з обличчя Льодика не сходила дурнувата посмішка” (Кокотюха, Останній..., 61); “Його, так само, як і мене, підчепив невгамовний Джейк Стейнек. З тією лише різницею, що знайомство відбулося на **party** в Санта-Барбарі, в домі його батьків” (Роздобудько, Ранковий..., 15); “Прибиральник-негр ледь не врізався своєю машинкою у товстого джентльмена в техаському капелюсі. Ані той, ані той навіть не помітили цього, боячись втратити **преті-герл** з поля зору” (Кокотюха, Останній..., 70); “ – Ну й спека! Селіді міг би **кондишен** подарувати” (Кокотюха, Останній..., 81); “Але до наших ментів недавно американські копи приїздили. Ну, браталися після спільних забавок у тирі, зброєю мінялися. Знаю, не можна, але думаю – не одна **батл юкрейн** водка пішла під це діло” (Кокотюха, Мама..., 106). Запозичення притаманні для мовлення молодшого покоління журналістів, феміністок,

заможних верств населення – за частиномовною приналежністю це здебільшого частки, вигуки, прислівники, за стилістичним статусом – жаргонізми, лайливі слова, загальноновживана лексика.

Автори використовують помилки у звуковому складі слів з метою вказівки на рівень освіченості персонажа. Так, недалекий Урилов, герой детективів Кононовича, характеризується таким мовним портретом: “ – Ну, – задоволено сказав він, – цього, мабуть, хвате... Як буде яка інформація, то скиньте мені по цьому самому... по **емемему**, коротше, скиньте! – Як-як? – не втямив шеф. – Ну, по тому... по **мемелу**... – Урилов затнувся. – Ото, що в комп’ютері сидить, ну! – По емейлу? – здогадався я. – Електронною поштою? (Кононович, Феміністка, 53).

У сучасних прозових текстах, окрім номінативної функції, запозичення відіграють роль експресивних засобів: “ – Може, поміняємо тобі **памперси**? Ти, голубчику, увесь мокрий” (Шкляр, Ключ, 202) – натяк на великий переляк головного героя (див. памперси – “дитячі підгузники з дуже м’якої матерії, здатні добре вбирати вологу” (СІС-МШ, 415)); “Тато чекатиме нас біля молочного, Марію ми відпустили до завтра... а яку записку забацав – **джусі-фрут без цукру**” (Хома, 98) – позитивна оцінка одного об’єкта переноситься на інший (“фруктовий напій без цукру” → “записка”); “Роман, швиденько виконавши свій добродійний обов’язок, подався до лавки, і ще не знав наївний східнослов’янський коханець, який **сюрприз** готує йому випадкова стріча на вранішній дорозі” (Меднікова, Тю, 102) – експресивність досягається зіставленням запозичення “сюрприз” з атрибутивним словосполученням “наївний східнослов’янський коханець”; “Новий рік зустрічатиме з мамою й татом, яких не бачив уже два роки – минулого Різдва літав з Мар’яною до Єгипту. А поки треба працювати й працювати, щоб заслужити собі правдивий **MERRY CRISTMAS**” (Кононенко, Імітація – 2, 28-29) – у привітальній формулі “Щасливого Різдва!” (пер. з англ.) акцент робиться на характеристиці “справді щасливе свято”; “Скоро у Терешка з райдержадміністрації ювілей. Я вам такої **макдональдс** видам, полный атас” (Меднікова, Тю, 9) – власна назва системи ресторанів швидкого приготування їжі переосмислюється в загальну і функціонує у значенні “стіл, поляна”; “**Лонгіт’юдний моніторинг**”, – так називає їхні понеділкові здибанки Славко, впевнений, що всі шість мільярдів людей на Землі здатні його зрозуміти без словника” (Хома, 128) – мова йде про звіт

за прожитий тиждень (пор. моніторинг – “1) постійний контроль за будь-яким процесом з метою виявити, чи відповідає він бажаному результату або початковим прогнозам” (СІС-П, 652), лонгіт’юд – “довготермінове систематичне дослідження одних і тих самих осіб, що дозволяє визначити вікові та індивідуальні особливості фаз життєвого циклу” (СІС-МШ, 328)); “Привід для стурбованості у Нінон не забарився. Останнім часом Душман звітував через човникову дипломатію про свій **лізинг-консалтинг-інжиніринг** з її грошиками рідше й рідше” (Меднікова, Тю, 61) – маються на увазі “операції з грошима” (пор. лізинг – “довготермінова оренда машин, устаткування, транспортних засобів, будівель виробничого призначення, яка передбачає можливість їх наступного викупу орендарем за заздалегідь обумовленою ціною” (СІС-МШ, 322), консалтинг – “вид діяльності, яка полягає у консультуванні виробників, продавців, покупців з широкого кола питань економіки, фінансів, зовнішньоекономічних зв’язків, зокрема щодо створення підприємств, дослідження та прогнозування ринку, інновацій тощо” (СІС-МШ, 289), інжиніринг – “1) Комплекс інженерно-консультативних послуг дослідницького, проектно-конструкторського, розрахунково-аналітичного характеру тощо у галузі виробництва і реалізації продукції. 2) Діяльність з надання таких послуг” (СІС-МШ, 228)); “Золотавий, з крокодилячої шкіри гаманець, був порожнім. – Бомбовоз випотрошив увесь. Що ж, Варцю, переходимо в режим **“економайзера”** (Яворівський, 184) – есономізер – “ощадлива людина” (АУС – Т. 1. – С. 337); “Перехилив чарчину, але не для кайфу – як ліки. (Авторові не пропонував – він на роботі). Дружинонька обов’язково **допінг-контроль** влаштує” (Слапчук, Крихти..., 10) – пор. допінг – “речовини, що при введенні в організм викликають тимчасове підвищення його активності” (СІС-МШ, 181), “фармакологічні та інші речовини, що тимчасово активізують, стимулюють фізичну та психічну діяльність організму. Заборонені міжнародними і державними спортивними організаціями” (СІС-П, 389).

У сучасних прозових текстах зростає активність вживання запозичених словотворчих елементів (префіксів *-euro*, *-super*, які є носіями семантики “престижно, респектабельно: “ – Добридень, ласкава... е-е... панно! – лагідно обізвався я, по-котячому підкрадаючись до її **суперсучасного** робочого місця – з кількома телефонами “Панасонік”, електронною друкарською машинкою і

пультом зв'язку” (Кононович, Я..., 45); “*Боже! Яка розкіш, як можна жити; суперєвро, суперремонт, суперстелі, дві суперванни! Правда, невідомо, як у супертуалеті користуватися тією імпортною начинкою, внутрішньо комплексує хлопець*” (Процюк, Інфекція, 66); “*Якась елітна дамочка пропонувала йому себе, аби він влаштував її дітей до якої-небудь елітної єврошколи подалі від України*” (Кононенко, Імітація, 12); “ – *Тетяна дзвонить до Лондона. – Не до євроофісу, а Юркові. Себто Джорджу*” (Кононенко, Імітація, 14); “ *...Джордж проводив свої вакації в євромолодіжних євротаборах європейського рівня*” (Кононенко, Імітація, 15); “*Вони вчотирьох... їздили на євроакцію Інтелектуали за Свободу. Ту європодію фінансувала солідна фундація*” (Кононенко, Імітація, 18); “*...виконання європроекту було пострадянсько-безладним: із вхідних дверей ішов такий несамовитий холод, що сидіти у просторій вітальні-передпокої було вкрай незатишно*” (Кононенко, Зрада, 47); “*Канадійку запросили жити у єврокотеджі Вовчиків*” (Меднікова, Тю, 123); “*Так, так, так, – зваблювали єврозручності*” (Меднікова, Тю, 123). Перенасичення вербальної структури художнього твору словами, утвореними за відповідними словотвірними моделями, здійснюється з метою досягнення переважно комічного ефекту.

Запозичені з інших мов в українську слова на позначення осіб вживаються в експресивній функції шляхом видозміни їхньої семантики, а саме – втрати компонента, який вказує на специфіку функціонування того чи іншого звертання (територіальне обмеження), напр.: мадам – “у Франції”, місіс – “в англомовних країнах”; випадіння кількох диференційних сем, напр.: леді – “у Великобританії”, “дружина лорда”, “з аристократичних кіл суспільства”: “*Надзвичайно чарівна місіс. Ліпить із глини виробу високого татунку*” (Слапчук, Коротка..., 26); “*Мовчу, мовчу, мем! – із удаваним страхом замахав руками Сергій*” (Роздобудько, Ескорт..., 78); “ – *Ви занадто наївні, мем...*” (Бортніков, Чистильник – 2, 204); “*Зате стара леді раптово зірвалася з полиці, на якій сиділа, і так штовхнула Андрія в груди, що той вкарбувався потилицею у складену верхню полицю і хляпнувся на сидіння*” (Волков, 213); “ – *Шановні джентельмени й джентельменки, леді та ледянки, пани й панянки!*” (Криштопа, Жах..., 62); “*Так що – ні, дорогі леді, це ви, будьте добрі, заткніться! Леді ж десь мають окремих джентельменів із їхніми побажаннями, леді балакають про*

літературу...” (Слапчук, Крихти..., 25); “Вибачайте, *міледі*, за вульгарність, але будь завжди готова...” (Ульяненко, Хрест..., 29); “А твоя оця *прес-вумен*, виявляється, може бути в курсах” (Кокотюха, Мама..., 68); “ – Якого біса твоя *мадам* у сортирі так довго робить?” (Кокотюха, Мама..., 69); “Спостережлива дівчинка! – Ну чого мовчиш? – *Мадам*, ви влучили в яблучко... Я їх дійсно не переварюю” (Бортніков, 51).

Експресивність може досягатися зіставленням українського та запозиченого сполучення слів близьких за структурою та подібних, проте не тотожних, за семантикою: “Через *треті руки*, це вам не *секонд хенд*, знайшли кийвських знайомих, котрі на короткий час згодилися дати прихисток юній амазонці-аграрієві” (Процюк, Інфекція, 12); вживанням стійкого сполучення слів іноземної мови, позбавленого парадигматичних характеристик, як компонета української фразеологічної одиниці шляхом штучного уподібнення за семантикою українському відповіднику: “Облилася діаспора рясними та гарячими, поцілувала Спільку у... Андрію, – у лоба вона її поцілувала, а не туди, куди ти показуєш, іще сто тисяч і вишиваного рушничка із Філядельфії на щастя дала, а тоді *скрутила fuck you* воріженькові на північний схід і, поправивши лашу на вухах, полетіла на свою чужину” (Москалець, Коротка..., 18) – пор. “скрутити дулю”; функціонуванням запозичень у нетипових контекстах (усно-розмовне мовлення): “Село все знає... Знає і на своїх *колоквіумах, симпозіумах, семінарах і саммітах, не рахуючи брифінгів і круглих столів*, обговорює, аналізує, ухвалює присуди” (Медникова, Ой, 45).

Сучасні автори експериментують у своїх творах зі словом, поєднуючи різностильові та різносистемні лексичні одиниці, створюючи умови для реалізації адгерентної, тобто зумовленої контекстом – функціонально-стилістичної експресивності [19, 11] (“Може, зайнятися гімнастикою? Прохолодний душ, *фрістайл, джакузі? Попу в ополонку!*.. Язиком лизни сокиру, *сноубордист віскривий*” (Морговський, 83); “І хоч Занадтий поклав собі задушити в зародку *прокільчену лав сторі*... таки сподівався, що Тіна обізнеться” (Медникова, Тю, 189); “Ті теж молодці, поперли внагляк, з дозволами на носіння зброї при собі, *сек’юриті задрипане*” (Кокотюха, Останній..., 124)).

У досліджуваних текстах спостерігаються випадки трансформації лексичного складу усталених словесних комплексів,

що здійснюється заміною одного з компонентів іншомовним відповідником (“*Часто Марина бачила бізнесмену в скандальних хроніках програми “Хто-є-ху?”, в найнеймовірніших сюжетах*” (Роздобудько, Ескорт..., 42)), словами з “модною” семантикою (– *Не, ще їдемо! – з радісною дурковатістю заперечив Інжектор і виплюнув собі під ноги жувачку. – Реве та стогне “джіп черокі”...*” (Яворівський, 227); відомий вислів “комсомолка, спортсменка, красуня” у вербальній структурі сучасного прозового тексту трансформувався у “менеджер, спортсменка, красуня” (“– *Мені підлікуватися треба! – Ов-ва! Менеджер, спортсменка, красуня і – на тобі! Щось серйозне?*” (Винокуров, 204)), що, на нашу думку, є фіксацією не лише результатів процесу пасивізації певного класу лексичних одиниць та появи нових слів шляхом запозичення, але й зміни аксіологічних параметрів (престижно бути менеджером, а не керівником); “*Щоб мене мером обрали, коли брешу*” (Слапчук, Кенгуру..., 77) – пор. “хай мене Бог покарає”, “хай мене грім поб’є”, “щоб мені не зійти з цього місця”.

У сучасних прозових текстах запозичені лексичні одиниці репрезентують різні тематичні групи слів, мають різний статус (кодифіковані, некодифіковані) і залежно від цього виконують номінативну чи експресивну функції (моделюють навколишню дійсність (найменування нових реалій життя), здійснюють мовну ідентифікацію персонажів за віком, фахом, оновлюють усталені мовні комплекси).

Перспективність дослідження нових лексичних одиниць на матеріалі сучасних прозових текстів полягає у можливості фіксації класу слів, які поповнюють словниковий склад сучасної української мови та виявленні їхнього експресивного потенціалу.

¹Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 48; ²Сімонок В.П. Семантико-функціональний аналіз іншомовної лексики в сучасній мовній картині світу. – Х., 2000; Стишов О.А. Динамічні процеси в лексико-семантичній системі та в словотворі української мови кінця ХХ ст. (на матеріалі мови засобів масової інформації): Автореф. дис... д-ра філол. наук. – К., 2003; Кислюк Л.П. Словотвірний потенціал запозичень у сучасній українській літературній мові (на матеріалі англійських та німецьких запозичень): Автореф. дис... канд. філол. наук. – К., 2000; Попова Н.О. Запозичення з англійської мови в лексико-семантичну систему української мови кінця ХХ та початку ХХІ століття: Автореф. дис... канд. філол. наук. – Х., 2002;

Мазурик Д.В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ ст.): Дис... канд. філол. наук: 10.02.01. – Л., 2002; ³Ткаченко О.Б. Запозичення // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000. – С. 179; ⁴Мазурик Д.В. Інноваційні процеси в лексиці сучасної української літературної мови (90-і роки ХХ століття): Автореф. дис... канд. філол. наук. – Л., 2002.; ⁵ Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. – Мюнхен, 1951. – С. 35; ⁶Горбач О. Етранжизми // Енциклопедія українознавства. – Л., 1993. – Т. 2. – С. 648; ⁷ Стишов О.А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації). – К., 2003. – С. 241.

Список використаних джерел

Бортніков С. Чистильник: Соло на пістолеті для безшумної стрільби. – Т., 2000; Бортніков С. Чистильник – 2. Тест на співчуття. – Т., 2000; Винокуров О. Потворні ляльки: Повісті. – К., 2001; Волков О. Подорож у безвихідь. Роман. – К., 2002; Кокотюха А. Мама, донька, бандюган // Березіль. – 2003. – № 9-10. – С. 16-145; Кокотюха А. Останній раз. Кримінальна повість // Березіль. – 1999. – № 5-6. – С. 35-133; Кононенко Є. Зрада // Березіль. – 2002. – № 3-4. – С. 35-153; Кононенко Є. Імітація // Сучасність. – 2001. – № 5. – С. 9-56; Кононенко Є. Імітація // Сучасність. – 2001. – № 6. – С. 9-53; Кононенко Є. Ностальгія // Кур'єр Кривбасу. – 2003. – № 159. – С. 70-114; Кононович Л. Феміністка: Роман. – Л., 2002; Кононович Л. Я, зомбі. Кримінальний роман // Сучасність. – 1993. – № 4. – С. 18-52; Криштопа О. Жах на вулиці В'язнів // Кур'єр Кривбасу. – 2003. – № 168. – С. 3-72; Матіос М. Життя коротке, щоб казати “ні” // Матіос М. Життя коротке: Книга прози. – Л., 2001. – С. 5-47; Медникова М. Ой (кіноповість) // Київ. – 1997. – №11-12. – С. 35-88; Медникова М. Тю!: Роман-фрістайл з елементами аерофотозйомки. – Л.: Кальварія, 2003; Морговський А. Тінь птеродактиля // Березіль. – 2002. – № 9-10. – С. 82-129; Москалець К. Вечірній мед // Сучасність. – 2003. – № 4. – С. 11-50; Мухарський А. Попса для еліти. – Х., 2002; Пиркало С. Зелена Маргарита. – К., 2001; Поваляєва С. Ексгумація міста. – Л., 2003; Процюк С. Жертвопринесення // Кур'єр Кривбасу. – 2003. – № 160. – С. 5-72; Процюк С. Жертвопринесення // Кур'єр Кривбасу. – 2003. – № 161. – С. 23-102; Процюк С. Інфекція // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – № 149. – С. 3-68; Процюк С. Інфекція // Кур'єр Кривбасу. – 2002. – № 150. – С. 3-65; Роздобудько І. Ескорт у смерть: Роман. – Л., 2002; Роздобудько І. Мерці: Роман. – Л, 2001; Роздобудько І. Ранковий прибиральник // Сучасність. – 2003. – № 11. – С. 16-32; Роздобудько І. Ранковий прибиральник // Сучасність. – 2003. – № 12. – С. 12-50; Слапчук В. Кенгуру завбільшки з цвіркуна // Київ. – 2004. – № 1-2. – С. 68-82; Слапчук В. Коротка стрілка жіночого годинника // Кур'єр Кривбасу. – № 162. – С. 22-46; Слапчук В. Крихти хліба у бороді Конфуція // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 173. – С. 3-54; Ульяненко О.

Хрест на Сатурні // Кур'єр Кривбасу. – 2004. – № 176. – С. 3-55; Хома А. Репетитор: Роман. – Л., 2002; Шкляр В. Ключ: Роман. – К., 1999; Яворівський В.О. Перед тим, як жити: Повісті, новели, оповідання. – К., 2001.

А. А. Калетнік, асп.

ЗУМОВЛЕНІСТЬ ПРОДУКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ТВОРЕННЯ НЕОКЛАСИЧНОЇ НЕОЛОГІЇ "ПОЛЕМ КУЛЬТУРИ"

У статті розглянуто мотивацію домінантних моделей авторської неології неокласичної полем культури, визначено понятійний зміст категорії "поле культури" в лінгвістиці.

The article is devoted to the problem of examination of motivation of author's neoclassical neology chief models by the cultural field, and determination of conceptual content of the category "cultural field" in the linguistics

Зумовленість продуктивних моделей творення неокласичної неології "полем культури"

У статті розглянуто мотивацію домінантних моделей авторської неокласичної неології полем культури, визначено понятійний зміст категорії "поле культури" в лінгвістиці.

Вербалізована художня свідомість співвідносна, як відомо, з семіозисом культури. Доведеність перспективи аналізу поетичної мови, що виконує в культурі особливі функції, в контексті зумовленостей "полем культури" дістає в сучасному мовознавстві нову аргументацію. Позиція Ю.С. Степанова щодо трьох вимірів мови – семантичного, синтаксичного і прагматичного¹ – дозволяє об'єднати лінгвістичну доказовість із семіотичними підходами, а отже зрозуміти мову, її внутрішній розвиток як результат взаємозалежностей феномена мови і феномена людської культури, її простору і функціональних можливостей.

Водночас поняття *культура* є однією зі складних категорій гуманітарних наук. На думку Ю.С. Степанова, існує багато дефініцій цього поняття, залежних від наукової спрямованості авторів – соціологічної, функціональної, еволюціоністської тощо². Сам дослідник інтерпретує понятійну сутність культури як "сукупність концептів і відношень між ними, що виражаються в різних "рядах" (передусім в "еволюційних семіотичних рядах", а також у